

KASTAMONU'DA YAPILAN İLK KADIN MİTİNGİ

Öğr. Gör. MUSTAFA ESKİ

Bilindiği gibi, 1914 yılında başlayan 1. Dünya Savaşı, arkasında yüzbinlerce ölü ve yaralı bıraktıktan sonra 1918'de sona ermiştir.

30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi'ne göre, ülkemiz yer yer işgal edilmiş; düşman çizmesi altına giren yerlerde, insanlık tarihinin kaydetmediği en ağır mezalim yapılmıştır. Masum insanlarımız öldürülmüş; evleri, barkları yakılıp yıkılmış; ırz ve namusları ayaklar altına alınmıştır.

Anadolu insanı bir yanda bu felâketi yaşarken, diğer yanda da kötü günlerden kurtulup esenliğe kavuşmak için bir kurtarıcı aramıştır.

Mustafa Kemal Paşa, 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a ayak basmış ve o andan itibaren, ülkemizin düşmanlardan kurtarılması için büyük bir mücadele başlatılmıştır. Hemen hemen her il ve ilçede "müdafaa-yı hukuk" cemiyetleri kurulmuş olup halk, bu cemiyetler vasıtasıyla düşmana karşı direnmeye başlamıştır.

1. Dünya Savaşı sonrasında Kastamonu işgal görmemiş; ancak Kurtuluş Savaşı'nın insan kaynağı ve diğer lojistik desteklerin büyük bir kısmı bu bölgeden sağlanmıştır.

Kastamonu'daki aydın insanlar ve özellikle gençler, daha baştan itibaren Mustafa Kemal'in yanında yer almışlardır. Bu gençler, 15 Haziran 1919'da Açığsöz gazetesini çıkarmaya başlamışlardır. Açığsöz gazetesi, ilk sayısından itibaren Kuva-yı Milliye yanlısı bir politika izlemiş ve bu tavrını savaş süresince aynen devam ettirmiştir.

Kastamonu'nun önemini bilen Mustafa Kemal Paşa, Ankara'daki 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'ya emir vermiş ve buraya teşkilâtçı bir kumandanın gönderilmesini istemiştir ¹. Bu talimat üzerine Miralay Osman Bey, Kastamonu'ya gelmiş ve şehir, 16 Eylül 1919 günü Kuva-yı Milliye ile fiilen birleşmiştir ². Osman Bey'in gelişiyle birlikte, aydınların, dolayısıyla Açığsöz gazetesinin gücü artmıştır. Bu arada, İstanbul Hükümeti yanlısı olan Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın sözcüsü durumundaki Zafer gazetesinin yayını da son bulmuştur.

Miralay Osman Bey'in Kastamonu'ya gelişini takiben Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti kurulmuştur. Basın kayıtları incelendiğinde, cemiyetin 27 Eylül 1919 tarihinde teşekkül ettiği görülmektedir ³. Bu tarihten itibaren, Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti kadınlar şubesi de kurulmaya başlanmış; fakat basın kayıtlarında kesin kuruluş tarihine tesadüf edilememiştir.

Kastamonulu hanımlar, Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti yararına gösterilecek bir filmin biletlerini satmak üzere bir komite kurmuşlardır. Bu konudaki haber, Açığsöz gazetesinin 19 Ekim 1919 tarihli nüshasında yayınlanmıştır ⁴. Bu komitede görev alan hanımlar, muhtemelen Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti kadınlar şubesinin kurucuları olmuşlardır. Bu takdirde, söz konusu cemiyetin kadınlar şubesinin, 27 Eylül-19 Ekim 1919 tarihleri arasında kurulmuş olduğu söylenebilir.

Kastamonulu kadınlar açısından çok önemli gördüğümüz bir konu ise onların düzenledikleri kadınlar mitingidir. Yurdumuzun yabancılar tarafından işgal edilmesini ve oralarda yapılan vahşetleri protesto etmek maksadıyla bir miting yapılması plânlanmış ve bu maksatla miting tertip heyeti kurulmuştur ⁵. Bu komitede görev alan kadınlar şunlardır:

-
- 1- Nurettin Peker, *İstiklâl Savaşı Resim ve Vesikalarla İnebolu-Kastamonu ve Havalisi Deniz ve Kara Harekâtı*, Gün Basımevi, İstanbul, 1955, s. 63.
 - 2- Mustafa Eski, *Mustafa Necati Bey'in Kastamonu'daki Çalışmaları*, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu Yayını, Ay-Yıldız Matbaası, Ankara, 1990, s. 12.
 - 3- *Açığsöz Gazetesi*, 28.9.1919, salı: 14; *Kastamonu Gazetesi*, 29.9.1919, sayı: 2330
 - 4- *Açığsöz Gazetesi*, 19.10.1919, sayı: 17.
 - 5- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

1. Zekiye Hanım (Polis Müdürü Halil Bey'in eşi).
2. Kâmuran Hanım (Defterdar Ferit Bey'in eşi)
3. Saime Hanım (Sağlık Müdürü Ferruh Bey'in eşi)
4. Bedriye Hanım (Maarif Müdürü Talat Bey'in eşi)
5. Münire Hanım (Vilayet Mektupçusu Fuad Bey'in eşi)
6. Refika Hanım (Fırka Kumandanı Miralay Osman Bey'in kızı)
7. Neyyire Hanım (Reji Müdürü Ömer Bey'in kızı)

10 Aralık 1919 çarşamba günü Darülmualimat (Kız öğretmen okulu) bahçesinde üçbinden ziyade Kastamonulu kadın bir araya gelmiş; ülkemizin işgalini ve yapılan insanlık dışı vahşetleri şiddetle protesto etmiştir.

Mitingde; tertip komitesi başkanı olarak Zekiye Hanım, Darülmualimat Müdürü Hikmet Hanım ile yardımcısı İclal Hanım ve Fırka Kumandanı Miralay Osman Bey'in kızı Refika Hanım birer konuşma yapmışlar ve olaylardan duydukları üzüntüleri dile getirmişlerdir. Gazetelerdeki yer darlığı nedeniyle bunlardan sadece Zekiye Hanım'ın konuşması yayınlanmış; diğerlerine yer verilememiştir. Bu konuda Kastamonu gazetesi aynen şunları yazmıştır:

"Miting heyet-i idaresini teşkil eden hanımefendiler tarafından irâd edildiğini beyan ettiğimiz nutukların cümlesini aynen derce, sütunlarımız müsait olmadığından yalnız reise Zekiye Halil Hanımefendi'nin nutkunu derc ile iktifaya mecbur kalıyoruz. Diğer hanımefendilerin aflarını temenni ederiz" ⁶.

Aynı şekilde Açıksöz gazetesi de, sadece Zekiye Hanım'ın konuşmasını yayınlamış; diğer hanımların konuşmaları ve çekilen telgrafları, yer darlığı nedeniyle yayınlamadığını yazmak gerektiğini duymuştur ⁷.

6- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

7- *Açıksöz Gazetesi*, 14.12.1919, sayı: 25.

Miting tertip heyeti başkanı Zekiye Hanım, yaptığı kısa ve ateşli konuşmada, işgalleri ve yapılan vahşetleri şiddetle kinamış ve gerekirse vatani kurtarmak için kendilerinin de cepheye gideceklerini ifade etmiştir. Zekiye Hanım'ın konuşması aynen şu şekildedir:

"Kardeşler, hemşireler!

Daha bir sene evvel kırmızı rengi ile başımızda dalgalanan ulu sancağımız, görüyorsunuz ki siyahlara, matemlere büründü. Muharebe meydanlarında vatan ve din uğrunda binlerce evlâdımızı gömdükten sonra; haktan, adaletten bahseden Avrupalıların, bir seneden beri, yenildik diye başımıza açmadıkları felâket kalmadı.

Haktan en çok bahsedenler, haksızlığın en büyüğünü yaptılar. Daha dün bizim gibi refah ve saadeti; evi, barkı olan İzmir'deki dindaşlarımız, beyaz saçlı kadınlarımız, kundaktaki yavrularımız Yunanlıların süngüsünden geçti. Her tarafı yüksek minarelerinden beş vakitte ism-i celâlullah bağırılan Adanamız, Antalyamız ve en nihayet güzel Ayıntab, Maraş, Urfamız elimizden alınmak isteniyor.

Hanımlar!

Büyük felâketlerimiz önünde evlâtlarımızın, kardeşlerimizin kanıyla suladığımız yurtlarımızın işgaline, kardeşlerimizin felâketine susacak muyuz?

Hayır hanımefendiler! Mağlubuz, silâhımız yok, fakat göğsümüzde imanımız, bütün dünyayı halkeden Allahımız var.

İşte biz de imanımıza ve Allahımıza istinaden haksızlara haksızlıklarını yüzlerine vurur ve cihan huzurunda ilân ettikleri adaleti taleb ederiz.

Hanımlar!

Biz, dünyayı kanlara boğan, insanları tavuklar gibi boğazlayan erkeklerle müracaat edecek değiliz.

Bizim gibi şefkatle, merhametle düşündüklerine şüphe etmediğimiz İtilâf devletlerinin büyük kadınlarına müracaat edecek ve birer telgrafla, bize yapılan haksızlıkları yazacak ve anlatacağız. Eğer onlar da hakkımızı

teslim etmezlerse, evlâtlarımızın kanlarına kendi kanımızı karıştırarak erkeklerimizle bir safta, dinimiz ve istiklâlimiz için ölecek; haksızlara, zalimlere tarihin lânetlerini terkederek şehâmetle öleceğiz" ⁸.

Basına yansıyan miting kararları aynen şu şekildedir:

1. Mütarekeden beri memleketimizin uğradığı haksızlıkların tamiri esbâbının istikmâli için icâbedenlere irâdât-ı seniyelerinin şerefsüdüür ve sünûh buyurulması istirhâmına dair zât-ı akdes-i hilâfetpenâhiye bir arıza-i telgrafiye keşidesi.

2. Hukuk-ı meşrûamızın teminine delâlet buyurmaları zımında İngiltere ve İtalya kraliçeleri hazerâtıyla Madam Wilson ve Madam Puankara'ya telgraflar keşidesi.

3. İşbu telgrafların birer suretlerinin matbuat-ı Osmaniyye ve ecnebiyye ile itilâf devletleri mümessillerine tebliği istirhâmına dair sadâret-i uzumâya bir telgraf keşidesi ⁹.

Mitingde alınan bu kararlar doğrultusunda; padişaha ve sadrazama telgraflar çekilmiş ve bilgi verilmiştir. Ayrıca ABD Başkanı Wilson ile Fransa Cumhurbaşkanı Puankara'nın eşine ve İngiltere Kraliçesine birer telgraf gönderilmiş ve işgaller kınanmıştır. Bu telgrafların hepsi, Kastamonu gazetesinde aynen yayınlanmıştır. Ancak gazetede bir ifadeden, İtalya Kraliçesi ile Hindistan İmparatoriçesine de telgraf gönderildiği anlaşılmakta; fakat bu telgrafların metinlerine yer verilmediği görülmektedir. Ancak konunun takdiminden, telgrafların, İngiltere Kraliçesine çekilen telgraf metninin benzeri olduğu anlaşılmaktadır ¹⁰.

Miting sonrasında çekilen telgraflar şunlardır:

1. Padişah'a çekilen telgraf:

"Cenâb-ı Hak, zât-ı akdes-i hümayûnlarını taht-ı muallâ-yı saltanat-ı Osmaniyye'de kemâl-i mes'adette edeb-nişîn buyursun, âmin.

8- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331; *Açıksöz Gazetesi*, 14.12.1919, sayı: 25.

9- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

10- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

Kastamonu Müslüman kadınlarının akdettiği muazzam bir mitingde, İngiltere ve İtalya kraliçeleri ile Madam Wilson ve Madam Puankara'ya telgraflarla mürâcaatâ karar verildiğini arz ve iblâğa ve mütârekeden beri memleketimizin düçâr olduğu taarruz ve tecâvüzden müteessir ve me'yus olarak hukuk-ı meşrûamızın tanınmasını ve şimdîye kadar yapılan haksızlıkların bir an evvel tâmiri esbâbının istikmâli için icâb edenlere irâde-i kerâmet ifâde-i hilâfetpenâhilerinin şerefsüdüdür ve sünûh buyurulmasını istirhâmâmat mücâseret eyleriz. Ol babda ve kâtibe-i ahvalde emru fermân şevketlü, kudretlü padişahımız efendimiz hazretlerindedir" ¹¹.

2. Sadrazam'a çekilen telgraf:

"Kastamonu Müslüman kadınlarının çarşamba günü akdettiği muazzam bir mitingde İngiltere, İtalya kraliçeleri hazretleriyle Madam Wilson ve Madam Puankara cenâplarına keşidesi takarrur eden telgrafnâme suretleri bervech-i zîr arz olunmuştur. Mündericâtının matbuât-ı Osmanîyye ve ecnebiyyeye ve düvel-i mu'telife mümessillerine tebliğ buyurulmasını üçbini mütecâviz Kastamonu İslâm kadınları nâmına arz ve istirhâm eyleyim, fermân" ¹².

3. İngiltere Kraliçesi'ne çekilen telgraf:

"Biz, Kastamonu Müslüman kadınları bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla zât-ı haşmetpenâhilerine milletimizin ızdırâbâtını, vatanımızın âlâmını arza karar verdik.

Haşmetmeâb, cihanın adaleti, insâniyetin refah ve saâdeti uğrunda harp eden necip milletiniz, tarih ve cihan huzurunda milliyetlerin hakkını ızdırâbât-ı insâniyenin teskinini vaad ve ilân etmiş olduğu halde mütârekeden beri, biz Türklerin marûz kaldığı mezâlîm sevgili vatanımızın uğradığı haksızlıklar önünde vicdan-ı insâniyet hiç muzdarip olmadı mı? Necâbet ve asâlet-i ırkıyyeniz müverrih ve seyyahlarınızın itirâfâtıyla sâbit ve tarihi dostunuz biz Türklerin ve Türk vatanının âlâm ve ızdırâbâtı o kadar büyüktür ki, kalbi, hiss-i adl-i insâniyetle çarpan her ferdin âlâmımıza iştirak etmemesi imkânsızdır.

11- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

12- *Kastamonu Gazetesi*, 18.12.1919, sayı: 2331

Mütârekeden beri, ahâlisi Türk ve Müslüman olan Antalya, Adana birer suretle işgal edilmiş ve en nihayet zalim Yunan kuvvetlerinin sevgili İzmirimize girmesine ve orada yüzbinlerce dindaşımızın süngüden geçmesine ve kadınlığın ismet ve nezâhetinin pâ-mâl edilmesine iğmâz-ı ayn edilmiştir. Yunanlıların vahşetinden kaçan yüzbinlerce kadın, sabi, yetim mevsimin öldürücü soğuşunun sarsar kahrıyla can vererek medenî milletlerden ve bilhassa ekseriyet-i tebaası dindaşımız ve heyet-i umûmîyesi tarihi dostumuz Büyük Britanya İmparatorluğu'ndan adalet beklerken öz yurdumuz Urfa-Maraş da istilâ edildi.

Haşmetmeâb. Cihan huzurunda ber-hâl, devletinizin ilân ettiği hakk-ı adl ü milliyet düsturlarının tecellisini görmek istiyoruz. Sevgili vatan ve milletimizin mütevâli felâketleri önünde daima sızlayan kalplerimizden kopan karar budur. İnsaniyyet hakkı, adalet şerefi, gözleri hümmâ-yı ihtirâs ile bulunan politikacılar arasında heder olacaksa tarihin tel'inâtını tamamen haksızlara bırakmağa karar verdik. Büyük milletinize rabt ettiğimiz ümidi, huzur-ı asilânelerine arz ediyoruz. Hakk-ı beşeri pâ-mâl ve cihan huzurunda ilân edilen taahhüddattan inhirâf, galipler için câiz ise, sevgili yurdumuzu nâmus kanı ile yıkamak da bize aittir. Taleb-i istirhâmımız, hakk-ı millimizin temini ve Türk olan vatanımızın tahlisidir. Pek haklı ve insanî olduğundan kani bulunduğumuz bu ricamızın kalb-i haşmetânelerinde ma'kes bulacağını ümid ve arz-ı ta'zimât eyleriz"¹³.

4. ABD Başkanı Wilson'un eşine çekilen telgraf:

"Kastamonu'nun biz Müslüman kadınları bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla cihan-ı insâniyetin hürriyet ve adaleti uğrunda harbe giren ve bunu temin ettiğini yüzlerce defa ilan eyleyen Amerikalıların büyük ve necip valideleri zât-ı aliyeye-i necibânelerine, sevgili vatanımızın ve mazlum milletimizin âlâmını arza karar verdik.

Pek insanî ve haklı olan bu mürâcaâtımızın kalb-i asilânelerinde ve bütûn Amerika kadınları nezdinde cây-ı kabul bulacağını ümid ederiz.

Madam cenâpları. Vatanımızı gezen ve milletimizi gören arkadaşlarınızın da itirâf edeceği biz Müslüman ve Türklerin büyük annesi öz vatani

13- Kastamonu Gazetesi, 18.12.1919, sayı: 2331

ne haldedir bilir misiniz? Mütârekenin akdinden beri hergün birer suretle bizi ezen fecâyi' ve vekâyi' o kadar çoktur ki, insanlık hissiyle çarpan hiçbir kalbin buna karşı lâkayut kalmasına imkân yoktur.

İzmirimiz'de zâlim Yunanîlerin süngüleri ile boğazlanan yüzbinlerce evlâtlarımızdan başka bu zâlim kavmin idaresinden hem de medenî olduğunu iddia eden Avrupa'nın gözleri önünde yapılan mezâlimden kaçarak yurdunu, mülkünü, refah ve saâdetini terk eden yüzbinlerce kadın, erkek, sabi, yetim dindaşlarımız karlar, buzlar altında can vermekte ve bizler bu cinayetlerin tamirini bunu milletlerden beklerken sevgili Adana'muz, öz yurdumuz, güzel Antalya'muz her türlü kuyûd-ı adl ü hakka münâfi olarak işgal edilmiş ve âhiren de Türk olan Ayıntab, Maraş, Urfa da Fransızlar tarafından aynı âkibete uğratılmış, orada da Türk ve Müslüman olmaktan başka kabahati olmayan dindaşlarımız tazyik altına alınmıştır. Ye'simiz, âlâmımız o kadar büyüktür ki, ağlayan sevgili vatanın teellümâtını ızdırıp ve ye'sle dinlemekten ise erkeklerimizle bir safta istiklalimizi müdafaa uğrunda can vermeyi göze aldık.

Madam cenâpları. Milleti nâmını oniki maddelik prensibiyle tarih ve bütün dünya huzurunda milliyet ve edyânın hukukunu ilân eden zevc-i necibinizin taahhüdâtı ne oldu? Hakkın sesi, ihtirâsât gürültüleriyle boğuldu mu? Sizler galipsiniz, kavisiniz. Fakat biz hak istiyor ve Wilson cenâplarının dünya huzurunda tatbikini taahhüd ettiği prensiplerinin icrâsını talep ediyoruz. Sevgili Anadolu'yu yeni bir kan deryâsına boyamadan, binlerce sabiyi yetim bırakmadan, insaniyet ve milliyet hakkımızın teminine muâvenet ve müzâheret buyurmanız, istirhâmâtımızın muzdârip ve melul ihtirâmâtımıza terfikan arz eyeriz, madam cenâpları" ¹⁴.

5. Fransa Cumhurbaşkanı Poincaré'nin eşine çekilen telgraf:

"Biz Kastamonu'nun Müslüman kadınları, bugün akdettiğimiz büyük bir mitingde işbu telgrafla zât-ı necibânelerine milletimizin ızdırâbâtını, vatanımızın âlâmını arza karar verdik.

Madam cenâpları. Cihanın adaleti, insâniyetin refah ve saadeti uğrunda harbeden necip milletiniz, tarih ve cihan huzurunda milliyetlerin hak-

14- Kastamonu Gazetesi, 18.12.1919, sayı: 2331

kını, ızdırâbât-ı insâniyenin teskinini vaad ve ilân etmiş olduğu halde, mü-târekeden beri biz Türklerin marûz kaldığı mezâlim, sevgili vatanımızın uğradığı haksızlıklar önünde vicdân-ı insâniyet hiç muzdarip olmadı mı? Necâbet ve asâlet-i ırkıyemiz müverrih ve seyyahlarınızın itirâfâtıyla sâbit ve tarihi dostunuz biz Türklerin ve Türk vatanının âlâm ve ızdırâbâtı o kadar büyüktür ki, kalbi, hiss-i adl-i insâniyetle çarpan her feridin âlâmımıza iştirak etmemesi imkânsızdır. Mütârekeden beri, Türk ve Müslüman olan Antalya, Adana birer suretle işgal edilmiş ve en nihayet zâlim Yunan kuvvetlerinin sevgili İzmir'imize girmesine ve orada yüzbinlerce dindaşımızın süngüden geçmesine ve kadınlığın ismet ve mezâhetinin pâ-mâl edilmesine iğmâz-ı ayn edilmiştir.

Yunanîlerin vahşetinden kaçan yüzbinlerce kadın, sabi, yetim, mevsimin öldürücü soğğunun sarsar kahrıyla can vererek ilk muhâdeneti Avrupa'da Fransızla tesis ettiği tarihin şahâdetiyle sâbit ve her münevver Türk'ün lisanınızı kendi lisanı gibi tekellüm etmesi ve bu suretle Fransız ırkının ahlâk ve adâb ve irfânını benimsemiş olduğu gayr-ı kabil-i inkâr olan biz Türklerin bu âlâm-ı bînihâyesine ve ızdırâbât-ı fevkalâdesine Fransız kalplerinin ma'kes olacağını ümid eden ırkımız, bu defa da irfan ve adaletine rabt-ı ümid ettiğimiz Fransızlar, sevgili Ayıntab, Urfa ve Maraş'ın işgal edildiğini iştirmekle müteellim ve mütehayyirdir.

Madam cenâpları. Cihan huzurunda ricâl-i devletinizin ilân ettiği hakk-ı adl ü milliyet düsturlarına teyid etmek istiyoruz. Sevgili vatan ve milletimizin mütevâli felâketleri önünde daima sızlayan kalplerimizden kopan karar budur.

İnsaniyet hakkı, adalet şerefi, gözleri hümmâ-yı ihtiras ile bulunan politikacılar arasında heder olacaksa, esaretle yaşamaktansa erkeklerimizle bir safta şehâmet ile ölmeye ve haksızlara tarihin telinâtını bırakmağa karar verdik. Büyük milletimize rabt ettiğimiz ümidi kalb-i necibânelerine arz ediyoruz. Hakk-ı beşeri pâ-mâl ve cihan huzurunda ilân edilen taahhüdattan inhiraf, galipler için câiz ise, sevgili yurdumuzu namus kanıyla yıkamak da bize aittir. Taleb-i istirhâmımız, hakk-ı millimizin ve Türk olan vatanımızın tahlisidir. Pek haklı ve insanî olduğundan kani bulundu-

ğumuz bu ricamızın kalb-i necibânelerinde bir ma'kes bulacağını ümid ve arz-ı ta'zimât eyleriz" ¹⁵.

Kastamonu'da yapılan ilk kadın mitingiyle ilgili olarak basın organlarına yansıyan bilgiler bunlardan ibarettir.

Bizim dikkatimizi çeken en büyük nokta, hanımların bu tür bir faaliyete katılmakta gösterdikleri azim ve kararlılıklarıdır. Üçbinden fazla kadını bir araya toplamak, hangi devirde olursa olsun son derece zordur. Üstelik bu toplantının bir taşra vilayeti olan Kastamonu'da gerçekleşmiş olması daha da dikkat çekicidir.

Burada unutulmaması gereken konulardan birisi, şüphesiz ki o günlerin havasıdır. Çünkü her kadının eşi, kardeşi, çocuğu veya hiç değilse bir yakını ya şehit düşmüştür veya yaralanmıştır. Kısaca ifade etmek gerekirse, her evde mutlaka bir üzüntü kaynağı bulunmuştur.

Bütün bunlardan ayrı olarak, Kastamonu kadınlarının kültür seviyelerinin yüksekliği de bu mitingde kendini göstermiştir. Zira katılımcılıkta en büyük etkenlerden birisi şüphesiz, kültüre ve bilgiye dayalı bilinçlenme faktörüdür.

Bu yıl, Kastamonu'da yapılan ilk kadın mitinginin 75. yıl dönümüdür. Bu gün, Kastamonulu hanımlar için olduğu kadar, ülkemiz kadınları açısından da bir şeref günüdür.